Tafsiira Suuratu Az-Zumar-Kutaa 12

Description

Jireenya tana keessatti nama badii hojjatu fi namni gaarii hojjatu umriin isaa hanga fedhe haa dheeratu, guyyaa tokko ni duâ€™a. Garuu duuti dhuma nama tokkoo taâ€™uu dandeessi? Kana jechuun achumaan duâ€™anii ni hafu? Abadan, Achumaan duâ€™anii hafuun hin jiru. Kana irra, kaafamuun wal mormuu fi murtiiti dhufa. Namoonni harâ€™a addunyaa tana keessatti akkuma fedhan namoota miidhan, haqa dhoksan, soba irratti gogan, Guyyaa Qiyaamaa haalli isaanii kuni ifatti mulâ€™ata. Ammas, namoonni Rabbii oltaâ€™aa irratti kijiba uumuun amanti sobaatin nama gowwoomsan, gatii wanti hojjatanii ni argatu. Faallaa kanaa, namoonni addunyaa tana keessatti dhugaa dubbatanii fi hordofan badhaasa guddaa argatu. Dhugaan hundarra guddaan maal akka taâ€™e beektuu?

Dhugaan hundarra guddaan Laa ilaah illallah fi aayata Rabbii oltaâ€™aa irraa dhufaniidha. Namni dhugaa guddaa kana qabachuun Guyyaa Qiyaamaa dhufe, badhaasa guddaa argata. Faallaa kanaa, namni soba hundarra guddaa qabachuun Guyyaa Qiyaamaa dhufe, adabbii guddaatu isa qunnama. Sobni hundarra guddaan kuni maal akka taâ€™e beektu? Sobni hundarra guddaan kuni: Rabbii oltaâ€™aa dhiisanii wanta biraa gabbaruu (shirkii), Rabbiin subhaanahu ilma qaba jechuun dubbachuu fi kanneen biroodha. Suuratu Az-Zumar (30-35) qabxiilee ijoo armaan olii ifatti baasti.

﴿إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُم مَّيِّتُونَ ﴿٣٠﴾ ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ ٱلْقِيَـٰمَةِ عِندَ رَبِّكُمْ تَخْتَصِمُونَ ﴿٣١﴾﴾

â€œDhugumatti ati ni duuta, isaanis ni duâ€™u. Ergasii isin Guyyaa Qiyaamaa Gooftaa keessan biratti wal mormitu.â€• Suuratu Az-Zumar 39:30-31

Yaa Muhammad! Dhugumatti ati ni duuta. Namoonni siin ala jiranis ni duâ€™u. Ergasii yaa namoota! Hundi keessanu Guyyaa Qiyaamaa Gooftaa keessan biratti wal mormitu. Hanga nama hundaaf haqni isaa fuudhamutti muâ€™minni fi kaafirri, namni haqa irra jiruu fi namni soba irra jiru, namni zaalimni (miidhaa hojjatee) fi namni miidhamaan wal falmu.[1]

۞ فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّن كَذَبَ عَلَى ٱللَّهِ وَكَذَّبَ بِٱلصِّدْقِ إِذْ جَآءَهُۥٓ ۚ أَلَيْسَ فِى جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْكَـٰفِرِينَ ﴿٣٢﴾

â€œNama Rabbiin irratti sobee fi yommuu [dhugaan] isatti dhufu dhugaa kijibsiisee caalaa namni zaalimni (miidhaa raawwataan) ni jiraa? Sila kaafirootaaf iddoon jireenyaa Jahannam keessa mitii?â€• Suuratu Az-Zumar 39:32

Nama Rabbiin irratti kijiba uumee fi haqa Nabii Muhammad (SAW) irratti buâ€™e (Qurâ€™aana) kijibsiise caalaa namni zaalimni (miidhaa raawwataan) hin jiru. Rabbii oltaâ€™aa irratti sobuu keessaa: â€œRabbiin shariika ykn ilma qabaâ€• jechuun wanta guddinnaa fi kabaja Isaatiif hin malle dubbachuu. Yookiin homaa isarratti kan hin buune taâ€™ee osoo jiru â€œRabbiin irraa wahyiin (beeksisni) natti buâ€™e.â€• jechuun odeessu. Yookiin wanta Rabbiin halaala godhe, haraama gochuu ykn wanta Inni haraama godhe, halaala gochu.

Sila namoota Rabbii oltaâ€™aatti amanuu didaniif, mormaniif, Nabii Muhammadin (SAW) hin dhugoomsinee fi wanta inni fide hojii irra hin oolchineef iddoon jireenyaa Jahannam keessa mitii? Eeti, kaafirootaf iddoon jireenyaa fi qubannaa Jahhannam keessa taâ€™ee jira.[2]

(Kanaafu, namni Rabbii oltaâ€™aa irratti kijibuu irraa of eegu qaba. Namoonni Iisaan (aleyh salaam) Gooftaadha ykn ilma Gooftaati jedhan kijiba guddaa Rabbii oltaâ€™aa irratti uumanii jiru. Namoonni Nabii Muhammadin (SAW) booda, â€œAni Nabiyyiidhaâ€• jechuun odeessan kijiba guddaa uumanii jiru. Namni adabbii Jahannam jalaa nagaha bahuuf gocha kana hundarraa fagaachu qaba.)

﴿وَٱلَّذِي جَآءَ بِٱلصِّدۡقِ وَصَدَّقَ بِهِۦٓ أُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡمُتَّقُونَ ٣٣
لَهُم مَّا يَشَآءُونَ عِندَ رَبِّهِمۡۚ ذَٰلِكَ جَزَآءُ ٱلۡمُحۡسِنِينَ ٣٤﴾

â€œDhugaan kan dhufee fi isa dhugoomse, isaan sun isaanumatu muttaqoota. Gooftaa isaanii bira wanta fedhantu isaaniif jira. Suni mindaa warra toltuu hojjataniiti.â€• Suuratu Az-Zumar 39:33-34

â€œDhugaan kan dhufee fi isa dhugoomseâ€• Imaamu ibn Jariir Xabarii (rahimahullahu) kana ilaalchisee ni jedha: Ergamaa Rabbii (SAW) irraa jalqabee hordoftoota isaatii fi warroota isatti amanan irraa nama gara Rabbiin tokkichoomsu (tawhiidaatti), Ergamaa Isaa dhugoomsuu fi wanta Ergamaan Isaa (SAW) ittiin ergame hojii irra oolchutti waamu hunda [of keessatti qabata]. **Dhugaan**-Qurâ€™aanaa fi shahaadaa (ragaa bahuu) Laa ilaah illallah (Dhugaan gabbaramaan Rabbiin malee hin jiru) dha. Kan dhugoomse immoo nabiyyii taâ€™i hordoftoota isaa taâ€™i uumamtoota Rabbii irraa eenyullee haa taâ€™u, warra Qurâ€™aanatti amananiidha.â€•[3]

Gabaabumatti, nabiyyootaa fi hordoftoota isaanii irraa namni dubbii fi hojii isaa keessatti dhugaan dhufee fi, amanuu fi hojii irra oolchun dhugaa kana dhugoomse, warri suni warra muttaqoota taâ€™aniidha. Kanniin keessaa inni dursaa xumura Nabiyyootaa fi Ergamtoota kan taâ€™e Muhammad (sallallahu aleyh wassallam) dha. Itti aanse sahaabota isaatii fi isaaniin booda hanga Guyyaa Qiyaamaatti warra jiran warroota isatti amananii fi shariâ€™aa isa hordofaniidha.[4]

Ergamaan Rabbii (SAW) dhugaan dhufee jira. Akkasumas, dhugaa ittiin dhufe dhugoomse jira. Sahaabotaa fi namoonni isaan booda dhufanii Nabiyyi dhugoomsan, dhugaa namoota birootti geessanii fi mataa ofillee dhugoomsanii jiru. Kanaafu, nabiyyootaa fi hordoftoota isaanii irraa namoonnni dhugaan dhufanii fi dhugaa kana dhugoomsan, isaan suni muttaqoota. Muttaqoota jechuun warra wanta Rabbiin itti ajaje hojjachuu fi wanta Inni dhoowwe dhiisun adabbii Isaa irraa of eeganiidha. Yookiin jecha gabaaban: warra Rabbiin sodaataniidha. Warri kuni Rabbii oltaâ€™aa waan sodaataniif soba dubbachuu fi dhugaa kijibsiisuu irraa of eegan. Ammas, Rabbiin waan sodaataniif dhugaan dhufanii dhugaa dhugoomsan.

Aayah keessatti â€œUlaaâ€™ika (isaan sun)â€• yommuu jedhu sadarkaan isaanii olâ€™aanaa taâ€™uu agarsiisa.

â€œGooftaa isaanii bira wanta fedhantu isaaniif jira.â€• kana jechuun Guyyaa Qiyaamaa Gooftaa isaanii bira wanta nafseen isaanii feetu fi ijji isaanii itti gammaddutu isaaniif jira.[5]

â€œSuni mindaa warra toltuu hojjataniiti.â€• Rabbiin biratti wanti fedhan isaaniif jiru kuni mindaa warra ibaadaa Rabbii keessatti toltuu hojjatanii fi gabroota Rabbiitiif tola oolaniidha. Ibaadaa Rabbii keessatti toltuu hojjachuun akka waan Isa argitutti Rabbiin gabbaruudha. Yoo Isa arguu baatteyyu Inni si arga. Gabroota Isaatiif tola oolun immoo hojiin, dubbiin, qabeenyaa fi kkf isaaniif tola ooludha.[6] Namoonni haala kanaan toltu hojjatan Jannata keessatti wanta fedhantu isaaniif jira.

لِيُكَفِّرَ ٱللَّهُ عَنْهُمْ أَسْوَأَ ٱلَّذِى عَمِلُوا۟ وَيَجْزِيَهُمْ أَجْرَهُم بِأَحْسَنِ
ٱلَّذِى كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ ﴿٣٥﴾

â€œRabbiin hojii hundarra badaa hojjatan isaan irraa haaquu fi hojii hundarraa gaarii hojjataa turaniin isaan mindeessuuf [kana waadaa galeef].â€• Suuratu Az-Zumar 39:35

Hojiin namaa haalota sadii qaba: Takkaa hojiiwwan isaa keessaa hundarra badaa kan taâ€™e, takkaa hundarra gaarii kan taâ€™e takkaa immoo hundarra badaas hundarra gaaris kan hin taane.

Ramaddiin dhumaa ramaddi hayyamamaa mindaa fi adabbiin wal hin qabanneedha.Hojiin hundarra badaa taâ€™e, maâ€™asiyaa dha. Kana jechuun hojii badaa Rabbiin hin jaallanneedha. Hojiin hundarra gaariin immoo Rabbiif jedhanii hojii hojjataniidha. Haala kanaan hiikni aayah ifa nuuf taâ€™a. â€œ **Rabbiin hojii hundarra badaa hojjatan isaan irraa haaquufâ€•** kana jechuun sababa toltu hojjataniif, Rabbiin sodaataniif, tawbatanii fi araarama kadhataniif badii isaanii isaan irraa haaqa.[7]

â€œ**hojii hundarraa gaarii hojjataa turaniin isaan mindeessuuf [kana waadaa galeef].â€•** Addunyaa keessatti wanta Rabbiin gammachisu hojjataa turaniif mindaa guddaa isaaniif kenna. Aayah tana aayah biraatin ibsu dandeenya:

أُوْلَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ نَتَقَبَّلُ عَنۡهُمۡ أَحۡسَنَ مَا عَمِلُواْ وَنَتَجَاوَزُ عَن سَيِّـَٔاتِهِمۡ فِيٓ
أَصۡحَٰبِ ٱلۡجَنَّةِۖ وَعۡدَ ٱلصِّدۡقِ ٱلَّذِي كَانُواْ يُوعَدُونَ ١٦

â€œIsaan suni warra irra gaarii waan hojjatanii isaan irraa qeeballuu fi hamtuu isaanii dhiifama goonufi. [Gara fuunduraattis] warra Jannataa keessaa taâ€™u. [Kuni] waadaa dhugaa kan isaaniif galamaa tureedha.â€• Suuratu Al-Ahqaaf 46:16
â€œirra gaarii waan hojjataniiâ€• hojiiwwan isaan hojjatan keessaa hojiin hundarra gaariin â€œhojii Rabbiif jedhanii hojjataniidha.â€•

(Akkuma aayah armaan olii irraa arginutti namoonni dhugaatti amanan, dhugaa kana namoota keessa babalâ€™isanii fi hordofan, sadarkaa fi badhaasni isaanii guddaadha. Kanaafu, namni addunyaa Aakhiratti kabajaa fi sadarkaa olâ€™aanaa irra gahuu barbaadu, dhugaa dubbachuu, dhugoomsu fi hordofuu qaba. Dhugaan dhugaa hunda caalu Qurâ€™aanaa fi Laa ilaah illallah dha. Kanaafu, namoonni Qurâ€™aana fi Laa ilaah illallah barsiisan, dhugoomsanii fi hordofan sadarkaa fi mindaan isaanii guddaadha. Namni barsiisu osoo dadhabellee, Qurâ€™aana kana yoo dhugoomse fi hordofe, hamma niyyaa fi hojii isaatiin sadarkaa fi badhaasa guddaa qaba.)

﴿أَلَيۡسَ ٱللَّهُ بِكَافٍ عَبۡدَهُۥۖ وَيُخَوِّفُونَكَ بِٱلَّذِينَ مِن دُونِهِۦۚ وَمَن
يُضۡلِلِ ٱللَّهُ فَمَا لَهُۥ مِنۡ هَادٖ ٣٦ وَمَن يَهۡدِ ٱللَّهُ فَمَا لَهُۥ مِن مُّضِلٍّۗ
أَلَيۡسَ ٱللَّهُ بِعَزِيزٖ ذِي ٱنتِقَامٖ ٣٧﴾

â€œSila Rabbiin gabricha Isaatiif gahaa mitii? Kanneen Isaa gadi jiraniin si sodaachisu. Nama Rabbiin jallise, qajeelchaan homaatu isaaf hin jiru. Nama Rabbiin qajeelches, jallisaan homaatu isaaf hin jiru. Sila Rabbiin Injifataa abbaa haaloo baafatu mitii?â€• Suuratu Az-Zumar 39:36-37

â€œSila Rabbiin gabricha Isaatiif gahaa mitii?â€• Arjoominnaa fi xiyyeefannoo itti kennu irraa kan kaâ€™e gabricha Isaa Isa gabbaruun dhaabbate, wanta Inni itti ajaje hojjatee fi wanta Inni iraa dhoowwe irraa fagaate keessumaayyu nama hundarra haala guutu taâ€™en Rabbiin gabbaru Nabii Muhammadif (SAW) Rabbiin gahaa mitii? Eeyyen, dhugumatti, Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aala dhimma amantii fi addunyaa isaa keessatti isaaf gahaadha. Nama waan badaa itti yaade isarraa deebisa.[8]

â€œKanneen Isaa gadi jiraniin si sodaachisu.â€• Kana jechuun Yaa Muhammad! Mushrikoonni Rabbii gaditti sanamoonni fi wantoonni isaan gabbarran, â€œWanta badaan si tuquâ€• jechuun si sodaachisu. Kuni dharaa fi jallinna isaanii irraa kan burqeedha. **â€œNama Rabbiin jallise, qajeelchaan homaatu isaaf hin jiru.â€•** Kana jechuun nama Rabbiin isa gargaaru dhiisee fi karaa haqaa irraa jallisee,

qajeelchaan karaa haqaatti isa qajeelchu isaaf hin jiru. **â€œNama Rabbiin qajeelches, jallisaan homaatu isaaf hin jiru.â€•** Kana jechuun nama Rabbiin Isatti amanuuf, Kitaaba Isaatiin hojjachuu fi Ergamaa Isaa hordofuuf waffaqe (qunnamsiise), haqa irra jiru irraa kan isa jallisu hin jiru.[9]

â€œSila Rabbiin Injifataa, abbaa haaloo baafatuu mitii?â€• Eeyyen, Rabbiin jabeenya guutuu wantoota hunda ittiin injifatu qaba, jabeenya Isaatiin gabricha Isaatiif gahaadha, shira ykn dhara isaanii isarraa ittisa. Nama Isa faallesse irraa haaloo ni baafata. Kanaafu, wantoota adabbii Isaatti nama geessan irraa of eeggadhaa.[10] Haaloo baafachuu jechuun nama yakka hojjate yakka isaatiin qabuudha [11] (adabuudha).

(Namni humna kaafiraa sodaachuun Islaama irraa duubatti deebiâ€™u hin qabu. Rabbiin subhaanahu Injifataa waan taâ€™eef humna kamiyyuu ni cabsa. Ammas, aayah tana irraa barnoonni nuti fudhachuu qabnu, qajeelchi Rabbii oltaâ€™aa harka waan taâ€™eef yeroo hundaa akka nu qajeelchu kadhachuu qabna. Nama Rabbiin qajeelche, fedhiin lubbuu, shakkiin, sheyxaanni jinnii fi namaa isa hin jallisan.)

Kitaabban wabii:

[1] Tafsiiru Xabarii-20/202-203
[2] Tafsiiru Muyassar-462, Tafsiiru Xabarii-20/203
[3] Tafsiiru Xabarii-20/206
[4] Tafsiiru Muyassar-462
[5] Tafsiiru Xabarii-20/208
[6] Tafsiiru Qurâ€™aanil kariim-Suuratu Zumar-fuula 246
[7] Tafsiiru Saâ€™dii-852
[8] Tafsiiru Saâ€™dii-fuula 852
[9] Madda olii, Tafsiiru Muyassar-462
[10] Tafsiiru Saâ€™dii-fuula 852
[11] Tafsiiru Qurâ€™aanil kariim-Suuratu Zumar-fuula 265

Date Created
March 4, 2020
Author
admin